

ДРУГИ СТИХОТВОРЕНИЯ ОТ ХРИСТО БОТЕВ

КЪМ БРАТА СИ

Тежко, брате, се живее
между глупци неразбрани;
душата ми в огън тлее,
сърцето ми в люти рани.

Отечество мило любя,
неговият завет пазя;
но себе си, брате, губя,
тия глупци като мразя.

Мечти мрачни, мисли бурни
са разпалили душа млада;
ах, ръка си кой ще турне
на туй сърце, дето страда?

Никой, никой! То не знае
нито радост, ни свобода;
а безумно как играе
в отзив на плач из народа!

Често, брате, скришом плача
над народен гроб печален;
но, кажи ми, що да тача
в тоя мъртъв свят коварен?

Нищо, нищо! Отзив няма
на глас искрен, благороден,
пък и твойта й душа няма
на глас божий – плач народен!

Източник: <http://www.slovo.bg>

Майце си

*Ти ли си, мале, тъй жално пела,
ти ли си мене три годин клела,
та скитник ходя злочестен ази
и срецам това, що душа мрази?*

*Бащино ли съм пропил имане,
тебе ли покрих с дълбоки рани,
та мойта младост, мале, зелена
сърхне и вехне люто язвена^[1]?!*

*Весел ме гледат мили другари,
че с тях наедно и аз се смея,
но те не знаят, че аз веч тлея,
че мойта младост слана попари!*

*Отде да знаят? Приятел нямам
да му разкрия що в душа тая;
кого аз любя и в какво вярвам –
мечти и мисли – от що страдая.*

*Освен теб, мале, никого нямам,
ти си за мене любов и вяра;
но тук вече не се надявам
тебе да любя: сърце догаря!*

*Много аз, мале, много мечтаях
щастие, слава да видим двама,
сила усецах – що не желаях?
Но за вси желби^[2] приготви яма!*

*Една сал клета, една остана:
в прегръдки твои мили да падна,
та туй сърце младо, таз душа страдна
да се оплачат тебе горкана...*

*Баща и сестра и братя мили
аз да прегърна искам без злоба,
пък тогаз нека измръзнат жили,
пък тогаз нека изгния в гроба!*

Източници: <http://www.slovo.bg>

<https://chitanka.info>

Рецитира Янко Лозанов:

<https://www.youtube.com>

*****

ХАДЖИ ДИМИТЪР

Жив е той, жив е! Там на Балкана,
потънал в кърви лежи и пъшка
юнак с дълбока на гърди рана,
юнак във младост и в сила мъжка.

На една страна захвърлил пушка,
на друга сабля на две строшена;
очи темнеят, глава се люшка,
уста проклинат цяла вселена!

Лежи юнакът, а на небето
слънцето спряно сърдито пече;
жътварка пее нейде в полето,
и кръвта още по-силно тече!

Жътва е сега... Пейте, робини,
тез тъжни песни! Грей и ти, слънце,
в таз робска земя! Ще да загине
и тоя юнак... Но млъкни, сърце!

Тоз, който падне в бой за свобода,
той не умира: него жалеят
земя и небо, звяр и природа
и певци песни за него пеят...

Денем му сянка пази орлица,
и вълк му кротко раната ближи;
над него сокол, юнашка птица,
и тя се за брат, за юнак грижи!

Настане вечер – месец изгрее,
звезди обсипят сводът небесен;
гора зашуми, вятър повее, –
Балканът пее хайдушка песен!

И самодиви в бяла премена,
чудни, прекрасни, песен поемнат, –
тихо нагазят трева зелена
и при юнакът дойдат, та седнат.

Една му с билки раната върже,
друга го пръсне с вода студена,
третя го в уста целуне бърже, –
и той я гледа, – мила, засмена!

"Каж ми, сестро, де – Караджата?
Де е и мойта вярна дружина?
Каж ми, пък ми вземи душата, –
аз искам, сестро, тук да загина!"

И плеснат с ръце, па се прегърнат,
и с песни хвъркнат те в небесата, –

летят и пеят, дорде осъмнат,
и търсят духът на Караджата...

Но съмна вече! И на Балкана
юнакът лежи, кръвта му тече, –
вълкът му ближе лютата рана,
и слънцето пак пече ли – пече!

*Творбата е печатана за първи път във в. "Независимост", 1873 г.
Кога точно е създадена, не се знае. Захари Стоянов по спомени на
съвременници твърди, че Ботев я е декламирал дълго преди публикацията.
С малки поправки стихотворението е публикувано в "Песни и
стихотворения".*

Източници: <http://www.litclub.com>

<http://www.slovo.bg>

Рецитира Христо Мутафчиев:

<https://www.youtube.com>

*****

ОБЕСВАНЕТО НА ВАСИЛ ЛЕВСКИ

*О, майко моя, родино мила,
защо тъй жално, тъй милно плачеш?
Гарване, и ти, птицо проклета,
на чий гроб там тъй грозно грачеш?*

*Ох, зная, зная, ти плачеш, майко,
затуй, че ти си черна робиня,
затуй, че твоят свещен глас, майко,
е глас без помощ, глас във пустиня.*

*Плачи! Там близо край град София
стърчи, аз видях, черно бесило,
и твой един син, Българийо,
виси на него със страшна сила.*

*Гарванът грачи грозно, злоецо,
псета и вълци вият в полята,
старци се молят богу горецо,
жените плачат, пицят децата.*

*Зимата пее своята зла песен,
вихрове гонят тръни в полето,
и студ, и мраз, и плач без надежда
навяват на теб скръб на сърцето.*

Източник: <https://chitanka.info>

Стихотворението в изпълнение на Янко Лозанов:
<https://www.youtube.com>

Янко Лозанов – автор на проекта СЛОВА БЪЛГАРСКИ:
www.slova.bg

(„Слова български” – сайт за професионални звукозаписи на българско художествено слово. Рецитаторски изпълнения на поетични творби; художествен прочит на произведения в проза; безплатни аудиокниги; конкурс и школа за рецитатори; професионална подготовка по актьорско майсторство и публична реч; аудио библиотека; архив с изпълнения на старите майстори; коментари на потребителите; интерактивна секция за споделяне на потребителски клипове; видео, аудио, фотографски, текстови документи за български класически автори и изпълнители; непознати шедеври; актуални събития в съвременното българско художествено слово; позиции; експертни мнения; научни публикации; правопис и правоговор на съвременния книжовен български език.)

*****

*Материала подготви: Генка Атанасова
Провери: Дияна Гаджева*